THE CURRICULA OF WRITING IN TODAY'S SCHOOLS (AND THE INFLUENCE OF THE INTERNET)

Sînziana Elena Sterghiu
Lecturer, PhD, Valahia University of Târgoviște

Abstract: The didactics of writing has given birth to a heritage of knowledge, techniques and strategies that need to constantly adapt to the purposes of the school curricula. The practice of writing is a transversal one (it aims all disciplines), it presupposes a multitude of means of composition, it becomes interpretative by involving "text writing starting from the text". All these dimensions cultivated in school enter in relationship with the model of electronic writing (internet type), it bears or stands to the influences; they can be detected, therefore, as requirements, not only in the school life, but, mostly, in the daily and professional one.

Keywords: flexibility, (multi)media, intertextuality

Didactica scrierii este seculară şi a dezvoltat un patrimoniu de cunoştinţe şi strategii încă din antichitate, din timpul în care a fost adoptat alfabetul. Astăzi poate, ar fi util să ne întoarcem la acel patrimoniu de cunoştinţe de bază, având îndrăzneala de a reaşeza scriitura ca *subspecie rhetoricae*. Mai ales pentru că obiectivele actuale ale scrierii sunt aceleaşi care se profilau din antichitate. Astăzi învăţăm să scriem nu numai pentru a ne facilita promovarea în societate (examene, concursuri de promovare într-un post de muncă, ascensiunea într-o funcţie publică etc.), ci şi pentru a cultiva conştient şi convingător un mod, ori un model de comunicare într-o lume globalizată care ar trebui să ne permită să transmitem sau să păstrăm, cel puţin trei dimensiuni/ libertăţi esenţiale ale umanităţii: libertatea de a gândi cu mintea mea şi de a transmite rezultatul, ipotezele, argumentele ce decurg din propria-mi gândire (acesta este aspectul cel mai important care ar trebui să confere conţinut didacticii şi practicii scriiturii); libertatea de a participa la proiectele şi la discursul social, politic, public, în general; libertatea de a evalua rezultatele opţiunilor proprii.

Distincţia între scriitura ca produs şi scriitura ca proces, operată încă de la început, în şcoala de retorică a antichităţii, punea ordine în bogăţia de propuneri de texte, acordând prioritate scriiturii ca proces. În acest sens, abilitatea de a scrie se obţinea prin activităţi practice şi simulative de diferite texte, recurgând, fie la exerciţii după model, imitative, fie la exerciţii pe diferite formate, cu finalitate şi adresabilitate dinainte stabilite. Pentru a ne face o idee asupra corpusului de exerciţii prevăzute de retorica clasică, iată o listă scurtă, organizată tematic:

- *in verbis singulis* – scurte compuneri de exploatare a unui cuvânt sau a familiei lexicale a unui cuvânt-bază;
- traducere – (în special din greacă), texte pe teme experienţiale de larg interes;
- parafrazări – transcrieri în formă prozaică a unor texte poetice;
- *fabula* – scurte compuneri de tip povestire cu personaje animale;
- *narratio* – compoziţii narative pe subiecte istorice, civile, ficţionale;

BDD-V5182 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:36 UTC)

- *sententia* – formulare cât mai concisă, de regulă, într-o singură propoziţie, a unui adevăr de utilitate largă;
- *laus* – scriitură elogiativă, dar şi opusul ei, vituperatio – scriitură de defăimare;
- *descriptio* – compunere de descriere detaliată a unei persoane sau a unui aspect particular;
- *thesis* – dezbatere scrisă în jurul unui subiect cu scopul de a-l defini sau a-l confirma.

Pentru a ajunge la abilitatea de a produce toate aceste tipuri de texte, organizate şi aplicate gradual, era nevoie să fie cunoscută o zonă pluridimensională de referinţe tematice (plecând, cu precădere, de la aspecte din viaţa cotidiană şi ajungând la subiecte din viaţa politică, publică, culturală şi la subiecte filosofice). Să mai observăm: punerea în pagină a oricărui argument să aibă în vedere armonizarea formei cu conţinutul; să aplice, prin imitaţie, modele de comportament sintactic şi semantic învăţate din texte consacrate, pentru ca mai apoi să poată exersa tehnici mai complicate şi mai productive, de prezentare şi de organizare a discursului (necesare, de exemplu, în compunerea de tip *thesis*. Toate formatele textuale exploatau o viziune practică şi cumulativă a lui *ars scribendi*. Să ne gândim că şi compunerea de tip *vituperatio* necesita o practică temeinică a scriiturii argumentative. Cine s-ar mai preocupa să dea, astăzi, o formă scrisă unei astfel de alcătuiri? E preferată forma verbală, scurtă, pasageră, lipsită de argumente probatoare.

În panorama actuală a şcolii româneşti, dimensiunea textuală este orientarea principală în practica scrierii. Vizitând programele de limba şi literatura română de la clasa a III-a la clasa a XII-a distingem câteva tipuri de texte dominate de criteriul lingvistico-structural, în care aspectul practic (identificat în scopul, obiectivul discursului) este corelat cu cel organizatoric ce se referă fie la modalităţile de expunere (naraţiune, descriere, dialog), fie la abordarea unui plan de idei, de obicei, preformatat şi generalizat. În sinteză, exerciţiul de scriere din şcoala de azi evidenţiază realizarea a trei tipuri importante de texte:

a. texte informative sub forma unor scurte eseuri analitice şi/sau critice, construite pe expunere de informaţii, cu exemplificare ori demonstraţie (de exemplu, eseul de argumentare, componentă a tipurilor de texte scrise, evaluate la sfârşitul clasei a VIII-a)
b. texte persuasive, de forma textului publicitar şi/sau editorial, comentariu, curriculum vitae, discurs politic etc. Acest tip de scriitură este redus, cu precădere, la comentariu aplicat unor fragmente sau opere literare şi se exersează puţin, în clasa a IX-a, pe text publicitar, deloc pe text de conţinut politic. Persuasiunea este subordonată unei succesiuni cuminţi de idei şi procedee artistice relevate de fragmentul de referinţă.
c. texte expresiv – literare realizate prin naraţiune şi/sau descriere în care scopul de a cultiva expresivitatea pe tărâm literar este, aproape întru totul, abandonat în favoarea unei înregistrări disciplinate de tehnici artistice prezente într-un text literar studiat (este tipul de eseu structurat exersat în vederea susţinerii examenului de limba şi literatura română la bacalaureat). În mod ironic, ultimul paragraf din structura unui astfel de eseu trimite la exprimarea opiniei personale în legătură cu tema abordată. Aşadar, la sfârşitul şcolarităţii preuniversitare se propune elaborarea unui eseu în care candidatul „descarcă" toate referirile la tema indicată, iar profesorii-corectori se uimesc periodic şi sistematic citind lucrări care seamănă între ele până la a se confunda, uitând că asemănarea nu este decât consecinţa naturală a unui lung exerciţiu standardizat.

Plecând de la bogăţia formală a practicilor antice şi ajungând la dimensiunea textuală a celor actuale se poate începe desenarea curriculei scriiturii, adăugând şi rezultatele cercetării din domeniu. Cercetarea care s-a ocupat de stabilirea etapelor procesuale în învăţarea şi elaborarea

BDD-V5182 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:36 UTC)

unei scrieri recomandă: o etapă de pregătire şi documentare, apoi o schiţare/planificare a ideilor de propus în conţinut, urmată de o etapă de revizuire în care se ordonează ideile în paragrafe şi se controlează progresia tematică a acestora; urmează etapa finală, cea a redactării, incluzând aici şi proiectare în paginăşi controlul asupra corectitudinii lexicale şi gramaticale. Parcurgerea acestor momente generează un proces coerent de scriere; în practică însă, i se impută necesitatea de a acorda prea mult timp pentru desfăşurare şi, pe cale de consecinţă, procesul este ocolit sau scurtat, dacă nu cumva, abandonat. Aici intră în joc influenţa internetului, acceptat ca resursă de informaţii necesare şi utile pentru etapa de pregătire şi documentare; în fapt, resursa este exploatată abuziv, fără discernământ, prin transferul de scrieri de-a gata, bune la toate. Şcoala actuală de toate gradele şi categoriile de vârstă se confruntă cu această invazie de texte scrise preluate, invazie imposibil de controlat şi, previzibil, de nestăvilit.

Rolul şcolii în formarea şi aplicarea cunoştinţelor în domeniul curricular al scrierii se impune a fi repus în discuţie, ţinând cont de intervenţia internetului. Şi nu doar pentru a afla mijloace, tehnici,programe, în chip „declarativ", utile (precum cel prescurtat numit, antiplagiat) şi, în chip punitiv, sancţionatorii. În mod revoluţionar, aş spune, internetul a schimbat, a răsturnat raportul dintre teorie şi practică. Tradiţia şcolii româneşti, a didacticii, în special, a consacrat un parcurs de învăţare, un proces curricular de formare şi consolidare de cunoştinţe, privilegiind teoria şi limitând practica la măsura de control, de verificare a teoriei. Între „a şti" şi „a şti să faci", internetul propune pe cel din urmă şi doar dacă nu te descurci, poţi apela la manualul de cunoştinţe. În mod natural, copilul care abia începe să vorbească este susţinut de ambientul în care există, în care interacţionează şi care-i consolidează, ulterior, prin repetate exercitări, achiziţiile, exprimarea. Ajuns în sistemul educaţional, copilul / elevul, interacţionează cu lejeritate cu un program nou pe computer, intrând direct în joc, urmărind indicaţiile, stabilind legăturile între faze, coroborând spontan datele, adică, practicând jocul, nu învăţând manualul de sprijin pentru a se putea bucura de joc.

Întorcându-ne la scriitură ca abilitate şi performanţă în procesul de formare, stabilizare şi gestionare a cunoştinţelor, cred că topica internetului este mai apropiată de natural decât formatul tradiţional. Exigenţele care ar transforma şi ar face curriculară scriitura ar trebui să fie: flexibilitatea, multimedialitatea şi competenţele transversale implicate aici.

Scriitura flexibilă este o practică ce traversează toate disciplinele şi care se caracterizează prin realizarea de texte incluse într-un context, dar care pot fi extinse şi experimentate şi în alte contexte. O idee reflectată în diverse tipuri de texte ale pedagogiei antice era: orice discurs (scriere, text) este ancorat într-un context, dezvoltă un raţionament care se adresează unui public / cititor avizat şi foloseşte mijloace de exprimare adaptate la acel public. Putem scrie un scurt eseu de comentare, a unei poezii din creaţia lui Mihai Eminescu, spre exemplu, gândindu-l şi imaginându-l, în acelaşi timp, ca material pentru lecţia de literatură română sau pentru o revistă de literatură, ori pentru un cotidian care are o rubrică specializată. Ce ar distinge un eseu de acest tip care se citeşte publicului – colegi şi profesor – de un eseu publicabil? Tonul şi mapa de cunoştinţe şi convenţii care reglează aspectele formale ale cele două propuneri. Curricula scrierii câştigă prin flexibilitate o capacitate extinsă de a putea opera, prin textul scris, într-o multitudine de domenii.

Scriitura multimedială se referă la practicarea scrisului la computer. Aspecte diferite de scrierea de mână pot îmbunătăţi textul. Alegerea caracterului letric, aşezarea în pagină, folosirea de titluri, subtitluri, note, sublinieri etc., adăugarea de imagini, desene, reproduceri, tabele, toate acestea conduc la o înfăţişare vizuală spectaculară a produsului, aspect deja introdus şi în scriitura de mână, din dorinţa de a fi cât mai convingătoare lucrarea.

BDD-V5182 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:36 UTC)

Scriitura intertextuală, legată la origini de tradiţia repetitivă, orală a lumii antice, comportă scrierea de texte, plecând de la alte texte. Orice lucrare îşi poate consolida argumentarea prin segmente preluate din alte texte (în regim de citare, se înţelege) sau prin reformulare a conţinutului (în regim de coerenţă şi fluenţă a ideilor şi a formei de exprimare).

Aceste trei caracteristici ale scriiturii se revendică din necesitatea de a propune, în formă scrisă, vizibilă, exerciţii care antrenează capacitatea şi motivaţia de a cunoaşte, de autoevaluare şi evaluare. Pentru că cel care scrie, conştient sau nu, la început se află simultan în două roluri: cel de producător de scriere în care investeşte inteligenţa sa reflexivă şi cel de evaluator care măsoară şi interpretează diverşi parametri, cu referire nu numai la conţinut, ci şi la obiectivele, instrumentele şi publicul pentru care scrie. Şi acest din urmă aspect al dublului rol al celui care scrie trebuie avut în vedere în proiectarea curriculei. Iar internetul nu face decât să evidenţieze şi să concretizeze nevoia unei practici a scriiturii mai apropiată de natura şi procesualitatea cunoaşterii, în general, şi mai deschisă către finalităţile formative şi educative ale şcolii din zilele noastre şi din viitor.

BIBLIOGRAPHY

Programe şcolare de limba şi literatura română
Burdick, A., Drucker, J., Lunenfeld, P., Presner, T., Schnapp, J., *Umanistica digitale*, Milano, Mondadori, 2014.
Negroponte, N., *Essere digitali*, Sperling & Kupfer, Milano, 1995.
Corno, Dario, *Scrivere, riscrivere*, Rubbettino, Genova, 1999.

BDD-V5182 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:36 UTC)